

ЗАТВЕРДЖЕНО

Горбенко Інна Василівна,
кандидат педагогічних наук,
фізична особа — підприємець

26.01.2026

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти), які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи)
«Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти»

Розробник(и): Горбенко Інна Василівна, кандидат педагогічних наук, фізична особа — підприємець (ФОП).

Вартість навчання за програмою: 650 грн.

Термін дії програми: з лютого 2026 до лютого 2031 року.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

У контексті реформування системи загальної середньої освіти, впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, імплементації Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року актуалізується потреба в підвищенні професійної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти щодо реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти, зокрема в другому циклі (7–9 класи).

Реалізація інклюзивного навчання в базовій школі передбачає здатність учителя проектувати освітній процес з урахуванням вікових особливостей та особливих освітніх потреб учнів підліткового віку, застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні, здійснювати адаптації освітнього процесу та, у разі потреби, модифікації змісту навчальних предметів, відповідно до очікуваних результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти та індивідуальною програмою розвитку учня (далі – ІПР). Важливою складовою ефективної педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами є узгоджена діяльність учителя й асистента вчителя, взаємодія з фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу й батьками, а також використання сучасних підходів до оцінювання результатів навчання з урахуванням адаптацій і модифікацій у 7–9 класах.

Зазначене зумовлює необхідність розроблення програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників на засадах дитиноцентрованого, компетентнісного та міждисциплінарного підходів з орієнтацією на практичні аспекти реалізації інклюзивного навчання в умовах базової середньої освіти.

Програма підвищення кваліфікації «Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти» спрямована на розвиток професійних компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), зокрема компетентностей, необхідних для провадження інклюзивного навчання, здійснення педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами та оцінювання результатів їхнього навчання. Програму розроблено з урахуванням вимог чинного законодавства України, зокрема законів України: «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», від 30.08.2022 № 972 «Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти», професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 № 1225). Зміст програми розроблений на

основі окремого модуля Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ МОН України від 12.10.2022 № 904), відповідає напряму підвищення кваліфікації «Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти» та іншим вимогам, що зазначені в Порядку установавання відповідності програм підвищення кваліфікації та / або супервізії педагогічних працівників, умовам Порядку реалізації експериментального проєкту щодо закупівлі послуг з підвищення кваліфікації та супервізії педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (постанова КМУ від 5 листопада 2025 р. № 1439), методичним рекомендаціям щодо розроблення програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників (наказом МОН від 13.10.2025 № 1349).

Цільова група: учителі закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи).

Обсяг (тривалість): 15 год (0,5 кредита ЄКТС).

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення професійних компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти, необхідних для впровадження інклюзивного навчання й реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- сприяти професійному зростанню педагогів та підвищенню їхньої готовності до роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи);
- формувати в педагогів знання щодо особливостей впровадження інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти;
- удосконалювати практичні навички щодо реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи);
- розвивати професійні вміння розроблення уроків у 7-9 класах на основі принципів універсального дизайну;

- забезпечувати усвідомлене використання практичних підходів до адаптації складності, обсягу, темпу, способу виконання завдань чи модифікації змісту предмета;
- забезпечувати усвідомлене використання практичних підходів до адаптації процедур і форм оцінювання, узгоджувати їх із Державним стандартом й індивідуальною програмою розвитку учня.

Програма спрямована на те, щоб:

- сформувані в педагогів системні знання щодо особливостей упровадження інклюзивного навчання й реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти в другому циклі;
- розвинути професійні вміння педагогів із планування й організації освітнього процесу відповідно до ІПР учнів і вимог Державного стандарту базової середньої освіти;
- удосконалити практичні навички добору та застосування адаптацій і / або модифікацій у базовому предметному навчанні (7–9 класи) з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів освіти;
- ознайомити педагогів із сучасними підходами й практиками створення безпечного, безбар'єрного, здорового й інклюзивного освітнього середовища;
- сформувані вміння аналізувати ефективність педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами й оцінювати її результати на основі даних педагогічного спостереження й інструментів оцінювання;
- забезпечити розвиток професійних умінь педагогів з оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами з урахуванням адаптацій і модифікацій і формувати культуру оцінювання, орієнтовану на підтримку навчання;
- сприяти професійному зростанню педагогів і підвищенню їхньої готовності до роботи в інклюзивному освітньому середовищі в умовах реформування базової середньої освіти;
- сформувані розуміння основних принципів і цінностей інклюзивної освіти, розвиток установок на прийняття різноманітності й на відповідальність за освітній поступ кожного учня;
- розвинути вміння професійної взаємодії в межах команди психолого-педагогічного супроводу, зокрема у співпраці з асистентом учителя, асистентом дитини та батьками.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться (відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН від 29 серпня 2024 року № 1225): компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна компетентність (В1), здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації.

У результаті опанування програми слухачі набувають здатності до:

- організації інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням принципів безбар'єрності, безпеки та інклюзивного освітнього середовища;
- партнерської діяльності з асистентом учителя й / або асистентом дитини (учня) в другому циклі базової середньої освіти в межах командної психолого-педагогічної підтримки;
- участі в роботі команди психолого-педагогічного супроводу, розробленні, реалізації та моніторингу індивідуальної програми розвитку учня з особливими освітніми потребами;
- проєктування якісного освітнього процесу в інклюзивному класі в другому циклі базової середньої освіти на засадах універсального дизайну в навчанні;
- застосування стратегій розумного пристосування й допоміжних засобів навчання в освітньому процесі учнів з особливими освітніми потребами;
- застосування адаптацій та модифікацій як інструментів досягнення результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти відповідно до Державного стандарту й ІПР;
- планування й реалізації індивідуалізованих освітніх цілей учнів з особливими освітніми потребами;
- оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням адаптацій і модифікацій, з використанням формульовального та підсумкового оцінювання;
- застосування альтернативних способів демонстрації результатів навчання (портфоліо, проєктні, усні, візуальні продукти тощо);
- професійної взаємодії з батьками як рівноправними членами команди супроводу та залучення їх до моніторингу освітнього поступу дитини.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації в межах програми здійснюється на засадах компетентнісного підходу й передбачає перевірку сформованості професійних здатностей, визначених очікуваними результатами навчання.

Система оцінювання є накопичувально-підсумковою та включає:

- обов'язкову участь у всіх лекційних заняттях;
- виконання всіх практичних робіт, передбачених програмою;
- проходження підсумкового тестування.

Підсумкове тестування спрямоване на перевірку розуміння слухачами:

- принципів інклюзивної освіти;
- особливостей організації освітнього процесу в інклюзивному класі;
- підходів до застосування адаптацій і модифікацій;
- основ оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Критерієм успішного завершення програми є:

- відвідування всіх лекційних занять;
- виконання всіх практичних завдань;
- отримання за результатами підсумкового тестування не менше 70 % від максимально можливої кількості балів.

Оцінювання результатів практичних робіт здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано».

Слухач/ка вважається таким/ою, що успішно опанував/ла програму, за умови виконання всіх зазначених вимог. У разі невиконання хоча б однієї з них результат підвищення кваліфікації не зараховується.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат на 15 год (0,5 кредита ЄКТС)

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Особливості впровадження інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти					
Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти.	2				
Тема 1.2. Партнерство вчителя й асистента вчителя в другому циклі базової середньої освіти		2	2		
Разом за модулем	2	2	2		
МОДУЛЬ 2. Реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи)					
Тема 2.1. Основи педагогічного проєктування освітнього процесу в інклюзивному класі в другому циклі базової середньої освіти	2				
Тема 2.2. Адаптації та модифікації як інструменти досягнення результатів навчання в другому циклі базової середньої освіти		2			
Тема 2.3. Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням адаптацій і модифікацій		2	2		

Разом за модулем	2	4	2		
Підсумкові заходи	4	6	4	1	
Усього					15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Особливості впровадження інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти.

Загальношкільний підхід до створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища. Поняття про учнів з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище. Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО в другому циклі базової середньої освіти (далі - Команда). Розроблення та впровадження ІПР дитини з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти. Роль батьків як рівноправних членів Команди в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей. Керівні принципи забезпечення ефективного переходу учнів з особливими освітніми потребами від першого до другого циклу базової середньої освіти.

Тема 1.2. Партнерство вчителя й асистента вчителя в другому циклі базової середньої освіти.

Практика спільного викладання (співучителювання). Моделі співучителювання вчителя й асистента вчителя. Співпраця з іншими фахівцями (психологом, учителями-дефектологами, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та іншими). Особливості взаємодії вчителя з батьками.

Роль асистента дитини (учня). Розмежування функцій асистента вчителя й асистента дитини (учня).

МОДУЛЬ 2. Реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи)

Тема 2.1. Основи педагогічного проєктування освітнього процесу в інклюзивному класі в другому циклі базової середньої освіти.

Розроблення уроків на основі принципів універсального дизайну в навчанні. Поняття про стратегії розумного пристосування. Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з

особливими освітніми потребами. Поняття про додаткові й альтернативні способи й засоби комунікації та особливості їх використання в освітньому процесі. Ресурсна кімната в закладі освіти і її роль для освітнього процесу.

Тема 2.2. Адаптації та модифікації як інструменти досягнення результатів навчання в другому циклі базової середньої освіти.

Відмінності між адаптаціями освітнього процесу й модифікаціями змісту навчального предмета. Узгодження адаптацій і модифікацій з очікуваними результатами навчання, визначеними Державним стандартом базової середньої освіти й ІПР учня. Адаптація навчальних завдань, методів і матеріалів. Практичні підходи до адаптації складності, обсягу, темпу, способу виконання завдань. Використання візуальних, цифрових, спрощених, альтернативних форматів навчальних матеріалів для забезпечення доступності змісту без зміни освітніх результатів. Модифікація змісту навчальних предметів. Визначення випадків, коли необхідна модифікація очікуваних результатів навчання. Планування індивідуалізованих цілей, узгоджених із Державним стандартом базової середньої освіти й можливостями учня. Документування й реалізація адаптацій і модифікацій у навчальному процесі.

Тема 2.3. Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням адаптацій і модифікацій.

Основні документи, які регулюють оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в 7-9 класах. Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами з урахуванням адаптацій і модифікацій. Адаптація процедур і форм оцінювання. Використання альтернативних способів демонстрації результатів навчання. Узгодження оцінювання з Державним стандартом базової середньої освіти й ІПР учня. Інструменти оцінювання (формульальне оцінювання, портфоліо, педагогічне спостереження та ін.) Роль оцінювання під час переходів між ланками освіти.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: наказ МОН від 23.04.2018 № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>
3. Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти : постанова КМУ від 30.08.2022 № 972. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/972-2022-%D0%BF/conv#n2>
4. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами : наказ МОН від 07.12.2021. № 1317. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-a-5-10-11-klasiv-specialnih-zakladiv-serednoyi-osviti-dlya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>
6. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ МОН від 29.05.2025. № 787. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-prymirnoho-polozhennia-pro-komandu-psykholohopedahohichnoho-suprovodu-dytyny-z-osoblyvymy-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity>

Основна література

1. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : лист МОН від 26.08.2025 № 1/17666-25. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf>
2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова КМУ від 15.09.2021 № 957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-#w1_1

3. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomentatsiyi-2024.pdf>

Додаткова література

1. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження/О. Ф. Федоренко, О. В. Мартинчук, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін. Київ: ФОП Парашин, 2020. 112 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34228/1/O_Martynchuk_PAP_2020_IL.pdf
2. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації /упорядники Н. Софій, О. Федоренко, 2021, 28 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/inkluzyvna-osvita.pdf>
3. Про методичні рекомендації щодо запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої освіти : лист МОН від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/850/0f5/66d8500f5d232894940546.pdf>
4. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 70 с. URL: <http://ussf.kiev.ua/knowledge-center/inkluzyvna-osvita/publikatsii/spilne-vykladannia-v-inkluzyvnomu-klasi.html>